

Šluknov čp. 310, okres Děčín - archivní rešerše

Stabilní katastr	popisné číslo	310	stavební parcela	137
Josefský katastr	popisné číslo	401	topografické číslo	47

Šluknov je jedním z četných drobnějších poddanských městeček, které se proti sobě odlišovaly spíše v drobnostech. Šluknovským specifikem je nepochybně rozvoj města od konce 18. století - zatímco města ve vnitrozemí spíše stagnovala, příhraniční severočeská městečka prošla velkým hospodářským boomem především v souvislosti se zdejší textilní výrobou.

Samotný Šluknov vznikl někdy v průběhu 13. století. Oblast dnešního šluknovského výběžku geograficky souvisela s Horní Lužicí. Ve 14. století lze předpokládat Šluknov jako majetek Vartemberků, posléze se zřejmě někdy kolem přelomu 14. a 15. století dostal Šluknov zřejmě jako součást tolštejnského panství do majetku Hynka Berky z Dubé na Hohnštejně (v dnešním Sasku). Na druhé straně mělo na dějiny do značné míry vliv zdejší silné lužické Šestiměstí, ač se Šluknov stal spíše průměrným poddanským městečkem, byť byl (dle tradice) již od 14. století opevněný. Kolem poloviny 15. století byl načas Šluknov rozdělen mezi dvě vrchnosti - půlka městečka náležela k Hohnštejnu knížete saského a druhá polovina k Vildštejnu. Po polovině 15. století se městečko na více jak sto let stalo součástí tolštejnského panství. Především v šedesátých letech 15. století byla celá oblast šluknovského výběžku zachváčena drobnou permanentní válkou mezi lužickým Šestiměstím a Jiřím z Poděbrad. K uklidnění a následnému vzestupu došlo až za Šlejniců, kteří městečko Šluknov náležící nadále k Tolštejnu získali od sasských knížat v roce 1481. Šlejnický nástup nebyl zcela bezproblémový - pozoruhodná je v této souvislosti zmínka o šluknovských manech, se kterými měli Šlejnicové pro svůj nedostatečně urozený původ potíže.

Šlejnicové postupně obdařili město standardním spektrem privilegií. Skutečný vzestup Šluknova lze zřejmě datovat do poloviny 16. století, především v souvislosti s horním podnikáním (zvláště těžnou mědi) za Jiřího Šlejnice, zakladatele Jiřetína. Roku 1566 obdržel Šluknov jednak definitivní soubor potřebných městských privilegií, jednak došlo k významnému rozdělení velkého šlejnického majetku. Samotný Šluknov připadl spolu se třetinou Tolštejna jako dědictví Arnoštu Šlejnicovi, který se však do dějin zapsal jako špatný hospodář. Navíc roku 1577 město Šluknov vyhořelo, ač zřejmě požár dlouhodoběji do osudu města nezasáhl. Léta těsně před třicetiletou válkou lze zřejmě považovat pro Šluknov opět za klidnější éru.

Konec renesanční prosperity znamenala jako u všech ostatních měst této oblasti třicetiletá válka, především ve svých závěrečných etapách. Roku 1623 koupil šluknovské panství jako

konfiskát hrabě Wolf z Mansfeldu. Ve třicátých letech, především po Valdštejnově smrti, však severní Čechy svojí dosavadní nezpustlostí přilákaly několik vojenských tažení, z nichž se nejsilněji do dějin města zapsaly roku 1637 Švédové, za jejichž "hospodaření" ve městě vyhořelo 25 domů a celé město bylo vydrancováno.

Poválečná obnova severočeských měst byla velmi pomalá a přesáhla v obecné rovině až do 18. století. Roku 1710, na konci dittrichštejně éry (1663 - 1716), prakticky městečko Šluknov vyhořelo. Další ničivý požár následoval v roce 1745 a poslední v roce 1838. Především však od konce 18. století zasáhl celé toto severočeské příhraničí bouřlivý rozvoj spojený jak se soukenictvím, tak i s plátenictvím, díky čemuž se Šluknov stal velkou aglomerací (k roku 1848 mělo město 493 domů a 3952 obyvatel - Šluknov byl tehdy podstatně větší, než města Ústí, Teplice, Děčín aj.).

Dům čp. 310 ve Šluknově vznikl na samém okraji intravilánu, v tzv. Růžové ulici (*Rossegasse*) v blízkosti kaple zvané Renischovy či Reinschischovy. Dobu vzniku domu lze zřejmě nejlépe odvodit z důsledků nejstaršího - prvního - číslování domů v kombinaci s jinými prameny; k číslování ve Šluknově došlo někdy na samém počátku roku 1771¹. Po roce 1771 přibývaly nové domy nehledě na jejich umístění. Známé údaje jsou níže v tabulce:

Čp. dle stabilního katastru	původní čp. domu (i v josef. katastru)	první zpráva v pozemkových knihách	umístění domu
?	389	1775 ²	?
309	398	smlouva z 24. srpna 1787 ³	v severním sousedství čp. 310
?	399	1783 ⁴	za městskými stodolami
311	400	smlouva z 3. září 1784 ⁵	v jižním sousedství čp. 310.

¹ K 15. březnu 1771 je ve šluknovských pozemkových knihách poprvé uváděno popisné číslo domu (čp. 23) [SOKA Děčín, AM Šluknov, i.č. 54, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 2, 1754 - 1783; fol. 336].

² SOKA Děčín, AM Šluknov, i.č. 54, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 2, 1754 - 1783; fol. 372.

³ K 24. srpnu 1787 prodával hostinský Zachariáš Müldner čp. 309, objekt je uváděn jako nově postavený obytný dům vedle Renischovy kaple, cena činila 345 zl. (*neben der Renischen Capelle neu erbaute mitburgerl. Wohnhaus sub No 398*) [SOKA Děčín, AM Šluknov, i.č. 55, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 3, 1783 - 1795; fol. 109].

⁴ Hospodským Zachariášem Müldnerem nově postavený dům čp. 399 *za městskými stodolami*, cena 580 zl. [SOKA Děčín, AM Šluknov, i.č. 54, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 2, 1754 - 1783; fol. 636].

310	401	12. ledna 1787 ⁶	sledovaný dům
-----	-----	-----------------------------	---------------

Z tabulky vyplývá, že roku 1783 či krátce předtím započala výstavba u nároží, zdejší novostavba čp. 309 musela již k roku 1783 stát. Stavebníkem tří domů - dvou domů v sousedství našeho (čp. 309, čp. 311) a navíc i domu za městskými stodolami byl syn Zikmunda Müldnera hostinský Zachariáš Müldner⁷. Z výše uvedených dat smluv se jako nejpravděpodobnější doba stavby našeho čp. 310 může jevit rok 1784.

Okolnosti výstavby nepřesněji neznáme. Nejstarší jasnou zmínkou o existenci domu je smlouva z 12. ledna 1787, kdy Anton Sieber prodal jménem Františky Donathové obytný domek se zahrádkou čp. 401 (*mit No 401 conscibirte mitburgerl. Wohnhaußel sambt den anliegenden Gartl*) tkalcovskému mistru Josefu Erbemmu za smluvenou cenu 302 zl. (hotově 52 zl. a zbytek v ročních splátkách po 50 zl. do roku 1791). Prodávající Františka Donathová si ponechala výměnek – světlo, dřevo, svobodný společný pobyt ve světnici včetně umístění postele a používání přední komory, na druhou stranu měla sloužit v domě jako opatrovnice (*Wärterin*)⁸.

Jak je patrné, dům již stál a postrádáme bohužel zprávu, zda byl či nebyl novostavbou. Františku Donathovou známe z dějin města již z dřívější doby. 1. února 1765 zemřel bývalý šluknovský purkmistr Johann Ferdinand Donath a o jeho majetek se rozdělila macecha Františka Donathová s jeho 4 dětmi, jakýkoliv dům v zápise není uváděn⁹. 9. ledna 1767 prodal měšťan a mydlář Josef Kürchner Františce Donathové jakýsi dnes blíže nelokalizovatelný domek¹⁰. O osudech tohoto domku bohužel nic nevíme, z pramenů v dalších letech zcela mizí. Ztotožněním s našim domem čp. 310 nejvíce brání fakt, že náš dům dostal popisné číslo až kolem roku 1784.

⁵ 3. září 1784 prodával hostinský Zachariáš Müldner čp. 311, objekt je uváděn jako nově postavený měšťanský obytný dům vedle Reinsschichovy kaple, cena činila 270 zl. (*bey der Reinschischen Capelle neu erbaute mit bürgerl. Wohnhaus* (dopsáno: No 400) [SOKA Děčín, AM Šluknov, i.č. 55, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 3, 1783 - 1795; fol. 23v].

⁶ Viz níže.

⁷ Stavění domů "na klíč" je dosud málo známou skutečností, se kterou se setkáváme v severních Čechách na přelomu 18. a 19. století - například v Liberci a jinde. Dle současných znalostí byl nejproduktivnější stavitel Filip Peche v Novém Boru, který zde postavil dvě či tři desítky novostaveb.

⁸ SOKA Děčín, AM Šluknov, i.č. 55, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 3, 1783 - 1795; fol. 115v].

⁹ SOKA Děčín, AM Šluknov, kn. 121, Erbsonderungsbuch, fol. 43.

¹⁰ *An den Leeder Steig ... Wohnhäußel* se zahrádkou za 592 $\frac{1}{2}$ zl. [SOKA Děčín, AM Šluknov, i.č. 54, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 2, 1754 - 1783; fol. 257v].

Další prameny k dějinám domu již nejsou natolik zajímavé. Fase josefského katastru nese datum 24. prosince 1787, kdy je uváděn jako dům Josefa Erbeho čp. (staré) 401, vedle byla malá trávnice (*Graßgartl*) o půdorysu $5 \times 2 \frac{4}{6}$ sáhu ($9,48 \times 5,06$ m)¹¹.

V srpnu roku 1819 postoupil otec Josef Erbe dům se zahrádkou (*sub NC 401/310 gelegene Wohnhaus und Gartel*) za 285 zlatých konvenční měny svému synu, tkalcovskému mistru Franzi Erbem. Otec si pro sebe vymínil výměnek - společné bydlení ve světnici s právem mít zde tkalcovský stav k dalšímu vykonávání své profese. V případě nemoci měl právo si dát do světnice postel, jinak měl určenu na spaní (blíže nespecifikovanou) komoru. Smlouva byla zaknihována se značným odstupem po smrti otce Josefa - roku 1834¹².

Franz Erbe zemřel někdy před rokem 1843¹³ - protokol stabilního katastru z výše uvedeného roku jako majitelku uvádí již Kateřinu (*Katharina Erbe*). Na indikační skice je dům zakreslen žlutě - jako požárně nebezpečný (stejně jako čp. 311, čp. 309 bylo označeno jako dům požárně bezpečný)¹⁴.

Po smrti vdovy Kateřiny 24. listopadu 1845 zdědil dům její syn Franz, rovněž tkalcovský mistr. Uvedená cena domu činila 230 zlatých konvenční měny. Sestra dědice - svobodná Terezie - měla do provdání zde nadále bydlet. V domě je připomínán tkalcovský stav¹⁵.

Franz Erbe držel dům jen velmi krátce. Na konci roku 1846 jej prodal tkalcovskému mistru Josefu Kindermannovi i se zahrádkou za 335 zl. konvenční měny. V domě nadále měla bydlet do provdání výše zmíněná Terezie, tkalcovský stav v domě zůstal¹⁶.

Krátce po koupi domu Josef Kindermann zemřel - dům (i s výměnkem svobodné Terezie Erbové) v srpnu 1847 zdědila Terezie Kindermannová¹⁷, později znovu provdaná Schmidtová. Roku 1880 byla pozemková kniha beze změny uzavřena¹⁸.

---

¹¹ SÚA, JK, i. č. 5250, no top. 47, 48. V sousedství (za čp. 311) jsou uváděny s top. č. 51 příkopy (*Walgraben*) náležící obci.

¹² SOKA Děčín, AM Šluknov, i. č. 63, Liber possessionum No 2, 1828 - 1835, fol. 243v.

¹³ Pozůstalostní spisy se nedochovaly.

¹⁴ SÚA, SK + IS, Litoměřicko 491, stav. parcela 137. Náš dům nezasáhla regulace v blízkosti roku 1838 v důsledku požáru v domech 307 a 329. Při této příležitosti byly odstraněny předložené stupně u čp. 308 a sousedního 309 [SOKA Děčín, AM Šluknov, i. č. 324, doklady o požáru města 1838, k-12].

¹⁵ SOKA Děčín, AM Šluknov, i. č. 67, Liber possessionum No 6, 1845 - 1850, fol. 187.

¹⁶ SOKA Děčín, AM Šluknov, i. č. 67, Liber possessionum No 6, 1845 - 1850, fol. 190.

¹⁷ SOKA Děčín, AM Šluknov, i. č. 67, Liber possessionum No 6, 1845 - 1850, fol. 193.

¹⁸ SOKA Děčín, OS Šluknov, extrakt, k-17.

Nejméně jsou známy osudy našeho domu v posledním století. V torzu zachované stavební dokumentace¹⁹ se k našemu domu žádné stavební spisy nezachovaly. Při požáru šluknovského zámku lehl popelem i šluknovský stavební archiv.

Prameny

Státní ústřední archiv v Praze [SÚA]

Josefský katastr [JK]

I.č. 5250, 1787.

Stabilní katastr [SK]

Litoměřicko 491.

Státní okresní archiv v Děčíně [SOKA]

Archiv města Šluknova [AM]

i. č. 54, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 2, 1754 - 1783;

i. č. 55, Kauf und Verkaufskontraktenbuch No 3, 1783 - 1795;

i. č. 63, Liber possessionum No 2, 1828 - 1835;

i. č. 67, Liber possessionum No 6, 1845 - 1850;

i. č. 121, Erbsonderungsbuch;

i. č. 324, doklady o požáru města 1838, k-12.

i. č. 349, stavební dokumentace, kt. 86 - 89;

i. č. 356, stavební dokumentace, kt. 123.

Okresní soud Šluknov [OS]

Extrakt, k-17.

---

¹⁹ SOKA Děčín, AM Šluknov, kt. 86 - 89, kt. 123.

Plány

1843: indikační skica Šluknova, 1:2880 [SÚA, IS, Lit. 491].

Literatura

Lahmer Robert, *Chronik der Stadt Schluckenau*, Šluknov 1889.

Ottův slovník naučný, sv. 24., Praha 1906.

Fiedler Josef, *Heimatskunde des politischen Bezirkes Schluckenau*, Rumburk 1898.

Sedláček August, *Hrady, zámky a tvrze*, sv. 14. (*Litoměřicko, Žatecko*), Praha 1923, 2. vyd. 1936.